

*Agata Chabior,
Małgorzata Krawczyk-Blicharska*

INNOWACYJNE SPOSOBY WSPIERANIA I AKTYWIZACJI SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ OSÓB 60+ – NOWE PROPOZYCJE I DOBRE PRAKTYKI

Słowa kluczowe: wsparcie, aktywizacja społeczna i ekonomiczna, senior, project Edu.Care, model.

Streszczenie: Prezentowany artykuł jest odpowiedzią na ogólnospołeczną, a także ogólnoeuropejską dążność do tworzenia warunków i okoliczności do godnego starzenia się, starzenia optymalnego, pomyślnego. Czynniki i warunków optymalizujących ten proces upatruje się w innowacyjnych sposobach aktywizacji osób starszych i nowoczesnych formach wspierania seniorów uruchamianych w różnorodnych płaszczyznach życia indywidualnego, rodzinnego i społecznego. Jednym z bardzo istotnych obszarów aktywizacji osób w okresie późnej dorosłości jest aktywność zawodowa i ekonomiczna współczesnych seniorów.

Artykuł jest próbą wykazania, że priorytetem i celem polityki społecznej powinno być wspieranie aktywnego starzenia się i aktywizacji zawodowej seniorów celem wydłużania ich życia zawodowego poprzez ich wtórne wejście na rynek pracy – zatrudnienie bądź samozatrudnienie. Takie właśnie modelowe działania promujące to podejście będą przyczyniały się do podniesienia dochodu finansowego osób 60+, a co za tym idzie do polepszenia jakości życia na emeryturze oraz do dalszego aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Na konieczność podejmowania refleksji i działania nad wypracowaniem modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ wskazują dane demograficzne dotyczące zarówno Polski, jak i wielu krajów Europy. W świetle tych danych bardzo ważnym aspektem aktywności społecznej jest aktywność seniorów na rynku pracy, wymiarami której jest aktywność zawodowa i ekonomiczna, rozpatrywana w poszczególnych kategoriach wiekowych, począwszy od 60 roku życia.

Wprowadzenie

Aktywne uczestnictwo w świecie jest kompetencją, w którą należy wyposażać człowieka, aby dobrze funkcjonował we współczesnej rzeczywistości. Jednak, by było to możliwe, człowiek ten musi najpierw orientować się w samym sobie – zdać sobie sprawę z zasobów własnych możliwości, ograniczeń,

zdolności, którymi owe ograniczenia może pokonywać. Aktywny człowiek to taki, który „umie dawać sobie radę” w różnych sytuacjach, w różnym wieku, przy zmiennych możliwościach rozwojowych, a więc także w starości. Dlatego też kształtowanie tego rodzaju orientacji powinno być ważnym celem działań skierowanych do osób w różnym wieku, o odmiennym poziomie wykształcenia formalnego, sytuacji rodzinno-społecznej i zdrowotnej. Kształtowanie takiego właśnie rodzaju orientacji obecne jest w wielu planowanych i realizowanych modelach¹ i strategiach działania nakierowanych na podnoszenie jakości życia w starości i wpisujących się w koncepcję pomyślnego/pozytywnego starzenia się. Jednym z nich, będącym inspiracją do poszukiwania nowych płaszczyzn aktywizacji seniorów i innowacyjnego podejścia do pracy z seniorami jest realizowany międzynarodowy projekt Edu.Care.

Projekt Edu.Care

Zrealizowany projekt miał na celu opracowanie programu szkoleniowego dla trenerów opiekunów i opiekunów oraz przeprowadzenie szkoleń typu kaskadowego, obejmujących trzy wzajemnie powiązane grupy: coachów – trenerów – opiekunów. Szkolenia te łączyły takie formy pracy edukacyjnej jak: coaching, projekt, e-learning oraz szkolenia na platformie internetowej. Efektem szkolenia było wyposażenie trenerów i opiekunów w wiedzę, umiejętności oraz kompetencje do sprawowania opieki zgodnie z nowym wypracowanym modelem, który wspiera starzenie się aktywne. Coaching i e-learning, jakkolwiek traktowane jako pomocnicze metody pracy edukacyjnej, nie tylko uatrakcyjniły szkolenia, ale okazały się bardzo nośną formą przekazu informacji i współpracy pomiędzy podmiotami szkolenia: nauczycielami – trenerami; trenerami – opiekunami; a także opiekunami – seniorami.

Coaching to celowościowe, etapowe i cykliczne działania o charakterze kaskadowym, gdzie praca nad realizacją wytyczonych celów oznacza wzajemne i wspólne wspieranie/wspomaganie się w dążeniu do celu, wypracowany system wzajemnego odnajdywania własnych zasobów i strategii do działania, system wzajemnej motywacji i wtórnego pobudzenia do działania.

Nową jakością wniesioną przez projekt do opieki jako działania i procesu to przede wszystkim nadanie jej nowego i innowacyjnego wymiaru *relacji*, a nie usługi, jej odformalizowanie i indywidualizacja pracy z seniorem, także w ramach określonych instytucji wspomagających ich funkcjonowanie. To przejście od instrumentalnie pojmowanej usługi na rzecz podmiotowej i odpowiedzialnie budowanej relacji możliwe było dzięki zmianie w sposobie postępowania „z” i „wobec” seniora, tym samym wykorzystaniu coachingu w pracy z seniorem.

¹ Jednym z nich, który stanowi inspirację do dalszych poszukiwań nowych strategii wspierania i aktywizacji seniorów jest projekt naukowy Edu.Care nr: 527360-LLP-1-2012-1-IT-GRUNDTVIG- GMP. Kraje partnerskie projektu to: Włochy, Hiszpania, Rumunia i Polska.

To przyniosło poprawę zarówno wzajemnych stosunków opiekun – senior, jak i stosunków seniora z szerszymi kręgami społecznymi, realizowanej aktywności, prowadziło do szeroko i wielopłaszczyznowo pojmowanego rozwoju seniora. Poprawa odnosi się także do postrzegania i oceny jakości życia w starości.

Innowacyjny model kształcenia wymaga zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron w projekcie o charakterze „łańcucha” społecznego: trenerów opiekunów, „nowych” opiekunów dla „nowych” seniorów.

„Nowy” opiekun dla „nowego” seniora – Edu.Care – inspiracją do wielopłaszczyznowej aktywizacji seniorów

Co kryje się pod określeniem „nowy” opiekun dla „nowego” seniora? Określenia te wynikają z demograficznego starzenia się społeczeństw wielu krajów Europy, w tym Polski i wynikających z tego zmian w zakresie rzeczywistej sytuacji społeczno-życiowej współczesnych seniorów, określających ich zmiennych demograficznych i zmian mentalnościowych, jakie nastąpiły w społeczeństwie w aspekcie postrzegania osób starzejących się i starych.

Proces starzenia się społeczeństwa wymusza zasadnicze zmiany w polityce społecznej we wszystkich jej obszarach i bez ryzyka popełnienia błędu można także powiedzieć, że we wszystkich krajach UE. Obecnie koncentrują się one na rosnących wydatkach na świadczenia z systemu zabezpieczenia społecznego, szczególnie z zakresu ubezpieczeń emerytalnych. Następuje wzrost zapotrzebowania na usługi medyczne i opiekę długoterminową z uwagą na pogarszającą się wraz z wiekiem kondycję zdrowotną tej grupy ludności. Zwiększa się potrzeba wprowadzenia nowych form usług pomocy społecznej, przede wszystkim takich jak: opiekun/asystent osoby starszej, doradca, coach). Dużym wyzwaniem jest też problem niedostosowanej do potrzeb ludzi starszych infrastruktury społecznej, która wymagać będzie rozbudowy i odpowiedniego przystosowania do tej szczególnej grupy odbiorców. Koniecznością staje się uzupełnienie i rozszerzenie ofert kompleksowego podejście do wsparcia człowieka w funkcjonowaniu społecznym, nie tylko w wymiarze wsparcia zdrowotnego, ale także i coraz częściej głównie aktywizującego, reintegracyjnego. Zwiększający się udział ludzi starszych legitymujących się coraz wyższym poziomem wykształcenia skutkować będzie zapotrzebowaniem na nowe jakościowo usługi o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, wypoczynkowo-rekreacyjnym, sportowym, fizjoterapeutycznym, doradczym, a także zawodowo-ekonomicznym.

Proponowany i opisywany tu model szkolenia/kursu poprzez dbałość o jakość kształcenia i trafność jego oferty odpowiadać powinien na potrzeby rynku pracy, który kieruje się nie tylko prawami gospodarki i ekonomii, ale także potrzebami określonych grup społecznych, zwłaszcza tych, które realnie zagrożone są nierównością szans i możliwości w dostępie do dóbr i usług społecznie cennych i niezbędnych do ich społecznego i życiowego funkcjonowania. Osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Do takich grup niewątpliwie

ciągle jeszcze zaliczyć należy osoby starzejące się i stare, których w ogólnej liczbie społeczeństwa przybywa i jak pokazują prognozy demograficzne tendencja ta zachowana zostanie na następne dekady naszego stulecia także w społeczności europejskiej.

Zaniedbania w zakresie pełnego uczestnictwa seniorów w szeroko pojmowanym życiu społeczno-gospodarczym kraju dotyczą głównie: aktywności zawodowej i samodzielności ekonomicznej osób w wieku przed- i emerytalnym; obszaru usług zdrowotnych i opieki pielęgnacyjno-medycznej także w warunkach domowych, ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki gerontologicznej, terapii zaburzeń osobowościowych i uzależnień; świadczeń i zabezpieczenia socjalnego; partycypacji społecznej ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności wykorzystania nowych technologii; rozwoju edukacyjnego i kulturalnego, profesjonalnie prowadzonych szkoleń dających seniorom możliwość kontynuowania pracy zarobkowej i/lub zawodowej; wreszcie doradztwa zawodowego i społecznego. Doradztwa w rozumieniu zarządzania własnymi zasobami intelektualno-zawodowymi, technologicznymi i komunikacyjnymi, doradztwa zawodowo-personalnego; doradztwa medycznego; doradztwa w zakresie znajomości i umiejętności wykorzystywania istniejących podmiotów społecznych do zaspokajania potrzeb seniorów i ich współpracy z najbliższym środowiskiem seniora; doradztwa w zakresie uruchamiania nowych podmiotów życia społecznego odpowiadających na najbardziej bieżące potrzeby osób starszych. Stąd w pełni uzasadnione są próby wypracowania spójnego modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+, tych, których pozostanie lub ponowne, wtórne wejście na rynek pracy obarczone jest pewnego rodzaju opresyjnością wieku, często zresztą w sposób nieuzasadniony. Znakiem czasu jest też i to, że polityka wobec ludzi starszych i starych zmienia się z nastawionej na opiekę i zabezpieczenie bytu ludziom starym na taką, która sprzyja coraz większej ich aktywności, samodzielności i samosteroowności w życiu.

Rosnąca liczba osób starszych w społeczeństwie oraz malejący przyrost naturalny powodują zmniejszającą się liczbę osób aktywnych zawodowo, czyli wytwórców produktu krajowego brutto. Priorytetem i celem polityki społecznej powinno być wspieranie aktywnego starzenia się i aktywizacji zawodowej seniorów celem wydłużania ich życia zawodowego poprzez ich wtórne wejście na rynek pracy – zatrudnienie bądź samozatrudnienie. Modelowe i celowe działania promujące takie podejście będą przyczyniały się do podniesienia dochodu finansowego osób 60+, a co za tym idzie do jakości życia na emeryturze oraz do dalszego aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Proponowany model aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+

Kwestia aktywizacji zawodowej i ekonomicznej osób starszych, włączając tę grupę w szeroko pojmowaną zmianę społeczną uznano za jedno z priorytetowych działań w celu poprawy sytuacji społecznej seniorów w ramach realizo-

wania Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012. Rok Aktywności Seniorów stał się sposobnością (i koniecznością) do zaplanowania i podjęcia wielu działań mających na celu podniesienie świadomości problemu oraz promowanie środków stwarzających większe i lepsze możliwości dla utrzymania aktywności i niezależności osób starszych², w tym aktywności zawodowej i samodzielności ekonomicznej.

Zmieniająca się sytuacja demograficzna stawia przed krajami Unii Europejskiej, również przed Polską, wyzwania związane z planowaniem i kształtowaniem polityki na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia się. Narzędzie służące realizacji tych zadań może stanowić Wskaźnik Aktywnego Starzenia (Active Ageing Index – AAI), opracowany wspólnie przez Komisję Europejską, Europejską Komisję Gospodarczą Narodów Zjednoczonych (UNECE) oraz Europejskie Centrum Polityki Socjalnej i Badań (European Centre for Social Welfare Policy and Research) w Wiedniu w ramach Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012. Wskaźnik ten identyfikuje potencjał osób starszych w obszarze zatrudnienia, życia społecznego, samodzielnej egzystencji oraz możliwości aktywnego starzenia się.

Wskaźnik Aktywnego Starzenia składa się z 22 indywidualnych wskaźników (subwskaźników, wskaźników szczegółowych) i dotyczy osób powyżej 55 roku życia.

Dla Polski wskaźnik ten wynosi 27,3 przy założeniu, że 100 opisuje sytuację idealną, tzn. 100-procentową realizację zadań wszystkich obszarów oraz 100-procentową partycypację osób starszych we wszystkich obszarach. W rankingu ogólnym krajów UE Polska zajmuje 27 – ostatnie miejsce. W ramach obszarów Polska zajęła odpowiednio miejsce 24 w obszarze zatrudnienia, miejsce 27 w obszarze partycypacji społecznej, miejsce 21 w obszarze samodzielnej egzystencji oraz miejsce 22 w obszarze możliwości aktywnego starzenia się. Mamy najślabsze wyniki w zakresie aktywności społecznej osób starszych i ich zatrudnienia. Najlepszymi wielkościami wskaźnika mogą pochwalić się: Szwecja, Finlandia, Dania, Holandia, Irlandia oraz Wielka Brytania³.

Jednym z zadań, jakie wynikają z niskich indeksów szczegółowych wskaźników jest podniesienie stopy zatrudnienia osób w przedziale wieku 55–74 jako warunku aktywnego starzenia się⁴.

Interdyscyplinarny model aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ jest próbą stworzenia praktycznych rozwiązań w odniesieniu do aktywizacji

² Cały Projekt z 29 sierpnia 2013 r. wersja 11.0 Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 Warszawa, 2013 na: http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Seniorzy/Program%20ASOS%202014-2020.pdf.

³ Cały tekst na: http://wyborcza.pl/1,91446,15183577, Rząd_zajmie_sie_Programem_na_rzecz_Aktywnosci_Spolecznej.html#ixzz2qNIoll39.

⁴ Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 na: http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Seniorzy/Program%20ASOS%202014-2020.pdf.

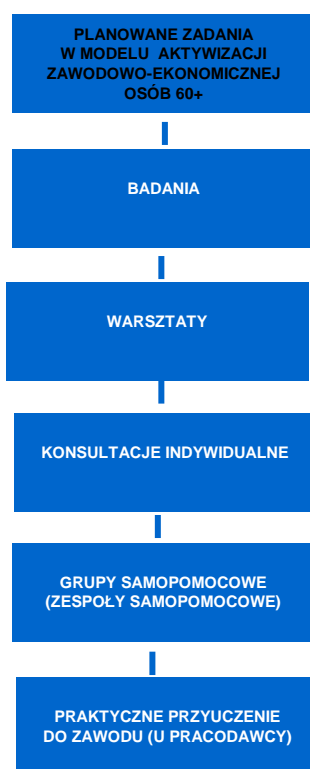
i aktywności osób starszych, a tym samym wskazuje na nowe obszary włączania seniorów w nurt zmiany społecznej i jeszcze szerszej struktury społeczeństwa obywatelskiego, łącząc biznes i przedsiębiorczość/przedsiębiorców z innowacyjnymi działaniami edukacyjnymi i pomocowymi.

Celem głównym prezentowanego/proponowanego modelu jest opracowanie, przetestowanie i wdrożenie do realizacji interdyscyplinarnych, innowacyjnych działań w zakresie aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+.

Cele szczegółowe obejmują trzy obszary działań, do których należą:

1. Diagnoza sytuacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ objętych projektem.
2. Opracowanie i przetestowanie przewodnika metodyczno-dydaktycznego aktywizacji zawodowo-ekonomicznej seniora zawierającego autorskie programy warsztatów oraz planów indywidualnej pracy z seniorem.
3. Praktyczna adaptacja do wtórnego wejścia na rynek pracy poprzez grupy samopomocowe (zespoły samopomocowe) oraz praktyki u pracodawców.

Schemat 1. Działania w strukturze modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+

Źródło: opracowanie własne, na podstawie Interdyscyplinarnego modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ – Projekt opracowany przez R. Miszczuk, A. Chabior, M. Krawczyk-Blicharską, M. Stawiak-Ososińską, A. Szplit – pracowników Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2014.

W modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ przewidziana jest realizacja pięciu głównych zadań podzielonych na II części:

- I część obejmuje dwie fazy: badania (I faza) i opracowanie scenariuszy warsztatów, indywidualnych konsultacji, grup samopomocowych i działań pracodawcy (II faza),
- II część obejmuje fazę pilotażową modelu, w tym testowanie przewodnika metodyczno-dydaktycznego aktywizacji zawodowo-ekonomicznej seniora oraz wdrażanie/testowanie planów indywidualnej pracy z seniorem.

Część I – badania i opracowanie scenariuszy

Celem ogólnym badań jest poznanie i opis potrzeb, możliwości i warunków wtórnego wejścia na rynek pracy osób 60+. Badaniem objęte zostaną trzy grupy: seniorzy, doradcy/asystenci seniorów i pracodawcy. Badania seniorów pozwolą na uzyskanie danych opisujących ich potrzeby zawodowo-ekonomiczne, zainteresowania oraz ocenę możliwości i potencjału poznawczo-zawodowego, a także ich gotowość do readaptacji zawodowej. Badanie doradców/asystentów seniorów powinno pozwolić na uzyskanie danych o istniejących formach aktywizacji życiowo-społecznej seniorów realizowanych w istniejących w środowisku placówkach. Natomiast celem badania pracodawców jest uzyskanie informacji o gotowości i potrzebie pracodawców do zatrudnienia osób 60+, a tym samym włączenia ich (i się) w zmianę społeczną.

Nowatorskie scenariusze zajęć dla doradców/asystentów seniorów będą obejmowały tematykę m.in. z zakresu: doradztwa edukacyjno-zawodowego, komunikacji interpersonalnej, coachingu, mentoringu, przedsiębiorczości, samozatrudnienia, zdrowia i zdrowego stylu życia, relaksacji i odnowy sił witalnych, czasu wolnego i aktywnego wypoczynku. Indywidualne konsultacje przewidują spotkania ze specjalistami: doradcą, coachem, ekonomistą, prawnikiem (w tym z notariuszem), animatorem zdrowia (w tym z dietetykiem), rehabilitantem i gerontologiem. W prezentowanym modelu planuje się realizację ok. 7 warsztatów tematycznych i 7 bloków konsultacji indywidualnych.

Celem warsztatów i konsultacji indywidualnych jest wyposażenie beneficjentów w umiejętności i kompetencje miękkie oraz podstawowy zakres wiedzy z różnych obszarów życia społecznego przydatnych do aktywnego poszukiwania zatrudnienia na rynku pracy ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych potrzeb seniora. Ponadto opracowywanie modelu samodiagnozowania indywidualnych potrzeb seniorów oraz ich możliwości i potencjału doświadczenia zawodowego.

W tej fazie przewiduje się również opracowanie scenariuszy dla 5–7 tematycznych grup/zespołów samopomocowych, ukierunkowanych na określoną grupę zawodową lub branżę. Grupy tematyczne zostaną określone na podstawie wyników badań przeprowadzonych wśród seniorów. Celem grup/zespołów samopomocowych jest wyposażenie w praktyczne umiejętności przydatne do aktywnego poszukiwania zatrudnienia na rynku pracy oraz teoretyczno-praktyczne

kompetencje w zakresie przyuczenia do danego zawodu, a także wyposażenie w umiejętności przygotowujące do samozatrudnienia.

Drugą fazę zamykają działania polegające na opracowaniu scenariuszy praktycznego przyuczenia do zawodu realizowanego u pracodawców podczas praktyki. Celem praktycznego przyuczenia do zawodu (u pracodawcy) jest: optymalizacja potencjału zatrudnienia i samozatrudnienia.

Część druga – faza pilotażowa wdrażania modelu

II część interdyscyplinarnego modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ obejmuje następujące etapy działań:

- Przeszkolenie kadry do realizacji scenariuszy warsztatów i indywidualnych konsultacji,
- Szkolenie pracodawców do realizacji scenariuszy grup/zespołów samopomocowych i praktycznego przyuczenia do zawodu,
- Testowanie scenariuszy – realizacja warsztatów, indywidualnych konsultacji i działań grup/zespołów samopomocowych oraz praktyk u pracodawców,
- Korekta scenariuszy,
- Opracowanie Poradnika Metodyczno-Dydaktycznego Aktywizacji Zawodowo-Ekonomicznej Seniora,
- Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń upowszechniających model w środowiskach odpowiedzialnych i gotowych wdrożyć program w swoich placówkach.

Kompleksowe szkolenia kadry do realizacji warsztatów, indywidualnych konsultacji i praktycznego przyuczenia do zawodu mają na celu wyposażenie w nowatorską wiedzę, umiejętności i kompetencje do pracy z osobami 60+. Etap testowania scenariuszy (podczas realizacji warsztatów, konsultacji, pracy w grupach/zespołach samopomocowych i podczas praktyk u pracodawcy) służyć będzie weryfikacji poprawności i trafności scenariuszy z oczekiwaniami osób 60+ i potrzebami rynkowymi. Powyższe działania dają szansę na wypracowanie interdyscyplinarnego, innowacyjnego i efektywnego modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ w postaci praktycznego poradnika dającego gotowe, sprawdzone narzędzia do pracy z tymi osobami w zakresie aktywizacji zawodowo-ekonomicznej. Końcowym, ale kluczowym etapem jest upowszechnianie i eksploatacja modelu, tj. pozyskiwanie krajowych partnerów, gotowych do wdrożenia modelu w swoich placówkach i przekonanie instytucji centralnych do wdrożenia proponowanych rozwiązań w nurt polityki społecznej poprzez działania systemowe.

Zakończenie

Zarówno w zrealizowanym projekcie Edu.Care, jak i proponowanym/postulowanym, innowacyjnym modelu aktywizacji społeczno-ekonomicznej osób 60+ za priorytetowy cel uznano osiągnięcie/uzyskanie ZMIANY. ZMIANY zarówno w sposobie postrzegania starzenia i starości, jak i konieczno-

ści podejmowania działań/edukacji/opieki na rzecz osób starszych, wreszcie sylwetki samego opiekuna/asystenta/doradcy i opieki oraz aktywizacji jako działania i procesu.

W projekcie Edu.Care zmierzano do zmiany na równorzędnych, ale ontologicznie, aksjologicznie, kulturowo i semantycznie odmiennych obszarach składających się na jedną spójną całość – model szkolenia/kształcenia do opieki „nowego” opiekuna dla „nowego” seniora,

Perspektywa ZMIANY uznana w projekcie Edu.Care za priorytetową otworzyła nowe perspektywy i spojrzenie na możliwości oraz konieczność aktywizacji osób starszych, zwłaszcza w obszarach dotychczas zaniedbywanych, jakimi są aktywność i readaptacja zawodowa seniorów.

Systemowe wdrożenie interdyscyplinarnego modelu aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+ przyniesie wymierne korzyści, ponieważ umożliwi zaspokojenie potrzeb seniorów w różnych sferach ich funkcjonowania, głównie w obszarach: aktywności zawodowej i usamodzielniania lub polepszenia własnej sytuacji ekonomicznej, partycypacji społecznej, dzięki czemu aktywni seniorzy będą tworzyć i włączać się w struktury społeczeństwa obywatelskiego, w obszarze samodzielności życiowej, wreszcie edukacyjnym i szeroko pojmowanego aktywnego/pomyślnego starzenia się. Będzie zapobiegać dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób starszych. Pozwoli przełamywać stereotypy dotyczące seniorów i ich dezaktywacji zawodowej, przywracając należną wartość pracy osób starszych zarówno w jej funkcjach ekonomicznych, jak i pozaekonomicznych. Wykaże potencjał, kapitał ludzki i doświadczenie zawodowo-zyciowe seniorów, wzmocni więzi pokoleniowe i międzypokoleniowe. Wpływając na zachowania osób starszych, wzmocni ich pozycję w rodzinie, społeczności lokalnej i społeczeństwie, poprawi samopoczucie i stan zdrowia, przywróci prestiż społeczny.

Projekt pozwala na realizację potrzeb artykułowanych bezpośrednio przez samych seniorów, zaangażowanych partnerów społecznych, w tym potencjalnych pracodawców, podmioty bezpośrednio stykające się z problemami osób starszych, w tym głównie jednostki pomocowe, jak MOPR i kluby seniora. Proponowany model rozwiązań będzie niezbędną odpowiedzią na zmieniającą się strukturę demograficzną Europy i Polski, będzie także wpływał na przyszłą finansową i gospodarczą sytuację kraju oraz będzie miał znaczenie dla stanu zatrudnienia osób 60+.

Bibliografia

1. Balcerzak-Paradowska B. (2008), *Starzenie się ludności – wyzwaniem dla polityki społecznej i rodzinnej (wybrane problemy)*, [w:] J. Kleer (red.), *Konsekwencje ekonomiczne i społeczne starzenia się społeczeństwa*, PAN, Warszawa.
2. Biała Księga: *Plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:00 55:FIN:PL:PDF>.

3. *Interdyscyplinarny model aktywizacji zawodowo-ekonomicznej osób 60+* (2014) – Projekt opracowany przez R. Miszczuk, A. Chabior, M. Krawczyk-Blicharską, M. Stawiak-Ososińską, A. Szplit – pracowników Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Kielce 2014.
4. *Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020* Warszawa 2013, http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Seniorzy/Program%20ASOS%202014-2020.pdf.
5. *Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020* Warszawa, 2013, http://wyborcza.pl/1,91446,15183577,Rzad_zajmie_sie_Programem_na_rzecz_Aktywnosci_Spolecznej.html#ixzz2qNIoll39.
6. *Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym*, GUS, Warszawa 2013. <http://obserwatorium.cmsiko.pl/node/907>.

**Innovative ways of support for and social and economic activation of persons
60+ – new proposals and good practice**

Key words: support, social and economic activation, senior, Edu.Care project, model.

Summary: The presented article is a response to the general social and European striving to create conditions and environment for dignified ageing, optimal, successful ageing. The factors and conditions optimizing this process can be found in innovative ways of activating older persons and novel forms of supporting seniors launched at various levels of individual, family and social life. One of the very important activation areas of persons in the period of late adulthood is the professional and economic activity of today's seniors.

The article makes an attempt at showing that the priority and aim of social policy should be the support for active ageing and professional activation of seniors in order to extend their professional life through their secondary entrance to the labour market: employment or self-employment. Such model actions promoting this approach will contribute to increase in the financial income of persons 60+, and thus, the quality of their lives on retirement and further active participation in social life.

The demographic data for Poland and many European countries indicate the necessity to undertake reflection and actions for developing the model of professional and economic activation of persons 60+. In the view of these data, a very important aspect of social activity is the activity of seniors on the labour market, consisting of professional and economic activity considered in specific age categories, starting from 60 years of age.

Dane do korespondencji:

Dr Agata Chabior

Uniwersytet Jana Kochanowskiego

ul. Krakowska 11

25-029 Kielce

e-mail:haga@o2.pl

Dr Małgorzata Krawczyk-Blicharska

Uniwersytet Jana Kochanowskiego

ul. Krakowska 11

25-029 Kielce

e-mail:goskk@o2.pl